

Сергій ЯНЮК

*Національна академія державного управління
при Президенті України*

Одеський регіональний інститут державного управління

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У ЗАСТОСУВАННІ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Досліджуються механізми державного регулювання територіальної оборони провідних зарубіжних держав. Розглядається можливість створення підґрунтя для формування й реалізації механізмів державного регулювання територіальної оборони в Україні та вироблення власного погляду на деякі наукові категорії. Аналізуючи досвід зарубіжних країн, а саме: США, Великобританії, Франції, Фінляндії, Китаю, Польщі та Румунії, ми з'ясували, що кожна країна застосовує ці механізми з огляду на особливості своїх територій, геополітики, соціальних та економічних можливостей.

В Україні дотепер не виокремлювалися механізми державного регулювання територіальної оборони країни, які сприятимуть виробленню відповідної нормативно-правової бази, отже, пропонується вирішення цього питання.

Ключові слова: територіальна оборона, державне управління, механізми державного регулювання, суб'єкти державного управління.

Досвід зарубіжних держав демонструє, що підходи до організації територіальної оборони базуються на теоретичних основах державного регулювання.

У рішенні Ради національної безпеки й оборони України від 4 березня 2016 р. «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» зазначається, що нерозв'язаними проблемами в секторі безпеки й оборони залишаються:

- «неефективність механізму запобігання та нейтралізації сучасних загроз національній безпеці України;
- незавершеність процесу побудови ефективної системи управління ресурсами в кризових ситуаціях, що загрожують національній безпеці;
- недосконала й неефективна взаємодія між центральними та місцевими органами державної влади, насамперед з питань запобігання і боротьби з тероризмом» [1].

Відсутність дієвих механізмів державного регулювання територіальної оборони як складника воєнної організації держави негативно впливає на забезпечення обороноздатності. Використання позитивного досвіду провідних зарубіжних країн надасть можливість забезпечити обороноздатність держави на належному рівні.

Аналіз наукових досліджень продемонстрував, що різні аспекти проблеми територіальної оборони вивчаються в межах багатьох наукових спеціальностей: теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право; економічна безпека держави; основи національної безпеки держави (політичні науки); політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку; міжнародне право; військова історія; соціальна філософія та філософія історії; механізми державного управління.

Утім, акценти робляться на понятті «територіальна оборона» шляхом вивчення: повноважень Кабінету Міністрів України у сфері оборони (В. Зьолка); правових основ організації оборони в Україні (П. Єфімов, В. Мінасов, Т. Стукалін, В. Шарій); розвитку системи оборонного планування (Ф. Саганюк, В. Сокурєнко, Р. Федорєнко, В. Фролов); формування моделей такого планування (Г. Єфімов,

М. Середенко); місця і ролі в системі національної безпеки (Ф. Саганюк, В. Фролов); розвитку кожного етапу становлення та розвитку територіальної оборони (Л. Герасименко, Г. Єфімов, О. Музика); участі громадян у захисті своєї території і держави (Б. Левик, М. Паламарчук); реформування безпекового сектору (В. Вдовенко).

Державне регулювання територіальної оборони – це вплив держави на відтворювальні процеси в системі територіальної оборони для спрямування суб'єктів територіальної оборони (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, державні установи, громадські об'єднання, окремі громади, бізнес і підприємці) на досягнення цілей територіальної оборони.

Проте відсутні дослідження стосовно механізмів державного регулювання територіальної оборони та створення нормативно-правової бази, що підтверджує актуальність теми статті.

Метою статті є вивчення механізмів державного регулювання територіальної оборони провідних зарубіжних держав у сфері оборони для вдосконалення концептуальної моделі механізмів державного регулювання територіальної оборони України.

У 2018 р. у США наголошується на необхідності поліпшення контрактного регулювання міністерства оборони [9]. Увага зосереджена на сфері контрактів федерального уряду, де ключовим питанням є рівень задоволеності суспільного блага фактичним продуктом чи послугами, придбаними урядом, або самим процесом закупівель. У цьому контексті запропонована постанова міністерства оборони, яка докорінно змінює спосіб побудови взаємовідносин з підрядниками.

Основоположна пропозиція міністерства оборони США полягала в тому, що приватний сектор вносить сотні мільйонів доларів на оборонні замовлення, а реальність інша. Ідеться про те, що приватний сектор є благодійником, а не учасником вироблення оборонної продукції. Запропоновані зміни щодо регулювання скоротять платежі за виконання оборонного контракту на тридцять відсотків порівняно з діючими стандартами, крім того, будуть введені суб'єктивні критерії аналізу управління програмами для роботи підрядників [9]. Отже, мова йде про економічний та суспільний механізми державного регулювання у сфері територіальної оборони.

В іншому джерелі йдеться про доповнення до Федеральної постанови про закупівлі (DFARS та FAR), якими відає міністерство оборони, а саме про політику стосовно державних закупівель, делегування повноважень, відхилень від вимог та політики/процедури, які суттєво впливають на громадськість [3]. Отже, мова також йде про суспільні, правові та економічні механізми державного регулювання територіальної оборони.

Головне управління політики безпеки міністерства оборони Великобританії акцентує увагу на безпеці заморських (віддалених) територій. Мова йде про чотирнадцять територій, які перебувають під юрисдикцією Об'єднаного Королівства Великобританії [6]. Зазначається, що разом з територіальними морями, риболовними зонами і винятково економічними районами це важливі зони, які вимагають оборонної відповідальності в аспекті забезпечення безпеки нації та її заморських територій, захисту своїх громадян та їх образу життя. Це вважається найбільш важливою відповідальністю уряду й оборони, яка стосується допомоги в розв'язанні конфліктів і сприянні стабільності, а де потрібно – втручання за кордоном, включаючи законне застосування примусової сили на підтримку життєво важливих інтересів Великобританії і захисту заморських територій і людей.

Територіальна оборона охоплює цілу низку питань, у тому числі належне врядування, безпеку і розвиток. Особливий інтерес міністерства оборони

Public administration mechanisms

становить захист, охорона і безпека заморських територій разом із проведенням інших заходів:

- пошуково-рятувальні роботи;
- гідрографія;
- геодезія;
- картографування;
- подолання наслідків стихійних лих;
- призупинення наркографіків з Латинської Америки до Великобританії і Європи через Західну Африку і США.

Інший напрям стосується створення умов для заморських територій, щоб вони взяли на себе більше економічної відповідальності за аспекти їх захисту і безпеки [6]. Це трактується як загальна відповідальність за безпеку територій. Виконують таку діяльність здебільшого резервісти, а фінансову відповідальність несуть ті території, на яких розташовані такі сили оборони. Отже, для Великобританії характерні економічні та соціальні механізми державного регулювання територіальної оборони.

Питання зв'язку між обороною й територіями актуальне для Франції. Зазначається, що книга з оборони й національної безпеки поклала початок закриттю десятків військових частин (полків, загонів тощо), а місцеві спільноти (міста, округи й регіони) несподівано зіткнулися з багатьма проблемами [4].

Поняття оборони у Франції визначається низкою правових актів, які стали основою концепції оборони, адаптованої через серію Білих книг. Ідеться про інформацію, призначену для того, щоб уряд міг приймати рішення у стратегічному напрямі, а саме:

- 1972 р. – у контексті холодної війни і запуску ядерного стримування;
- 1994 р. – після холодної війни;
- 2008 р. – відповідь на асиметричну війну;
- 2012 р. – в умовах активізації ісламського тероризму [4].

Сфера концепції визначається такими поняттями, як: територія, зв'язок з громадськістю, оборона. Кожна територія спрямована на запобігання будь-якій загрози, яка може вплинути на соціальну групу, що проживає на цій території. Територіальна оборона Франції залежить від державної юрисдикції і ноу-хау.

П. Жіне наголошує на тому, що поняття глобальної оборони іноді співвідноситься з чотирма сферами, які стосуються планування територій для оборони:

- військова оборона і військова поліція;
- цивільна оборона, яка в останні роки є умовою стійкого розвитку;
- економічний інтелект;
- культурний захист (стосується матеріальної та нематеріальної спадщини).

Цікавим є виділення такої категорії, як «дух захисту», який, як вважається, притаманний не військовим, а цивільним. Він має розглядатись як частина шкільної освіти для громадянства.

Територіальна оборона охоплює як мобілізацію кожного жителя міста в межах «Муніципального резервного плану», так і діяльність усіх демократичних об'єднань, які захищають права людини у випадках загроз, таких як тероризм тощо. Акцентується також на мотиваційних аспектах, зафіксованих у піраміді Маслоу, де потреба в безпеці є другим пріоритетом для людини відразу після фізіологічних потреб. Отже, можемо спостерігати домінування соціальних, правових, інформаційних, суспільних механізмів державного регулювання територіальної оборони [4].

Питаннями територіальної оборони Фінляндії займається відділ оборонної політики Міністерства оборони Фінляндії. Цей департамент відповідає за оцінку

розвитку середовища політики безпеки й оборони, забезпечує основу для оборонної політики та основи планування для сил оборони [5].

На сучасному етапі актуальними постали питання загального потенціалу оборони, призову на військову службу, управління військовими кризами, операцій щодо підтримки миру тощо. У відділі функціонує чотири підрозділи:

- відділ оборонного співробітництва;
- відділ національної оборони;
- дослідницький відділ;
- науково-консультативна рада з оборони.

Першочергове питання, на яке звертається увага – це територіальна оборона Фінляндії. Наголошується, що до 2014 р. багато європейських держав не приділяли уваги національній чи територіальній обороні й перевели свої сили на спеціалізовані пакети сил, корисні для роботи в коаліції, а не для самої територіальної оборони.

Найважливішим питанням в аспекті територіальної оборони для Фінляндії є військовий обов'язок. Утім, на сучасному етапі відбулася переорієнтація на підвищення готовності. Для Фінляндії це перенесення акценту з навчання призовників на поліпшення бойової готовності мобілізаційних сил. У цьому контексті перевагою процесу призову на військову службу є те, що фінський уряд має можливість визначати кандидатів у професійні збройні сили, враховуючи всі технічні можливості для формування сил ХХІ ст. [5].

Важливим є зворотний зв'язок між призовниками і збройними силами. Цей зв'язок образно назвали «вулиця з двостороннім рухом з населенням», оскільки резервісти приносять багато актуальної інформації про технології і суспільство. Цю інформацію можуть використовувати професійні військові для розробки актуальної інформації про еволюцію систем. Це вважається ключовими можливостями, оскільки нове обладнання більш технологічне й вимагає більш підготовлених і соціалізованих фахівців. Окрім того, відбуваються зміни стосовно переваг фінського оборонного підходу. Наголошується на підготовці та навчанні оперативних сил із переходом від навчальних баз до гнучких оперативних умов усередині держави [5].

У 2017 р. змінено законодавство задля забезпечення більш швидкого й ефективного прийняття кризових рішень, що є ключовими вимогами для нової ситуації, де поріг застосування збройної сили нижче, а час реагування коротше. Мета захисту Фінляндії полягає в тому, що оборона розроблена таким чином, щоб у випадку кризи не використовувати бази, які використовувались у мирний час: «гарнізони, авіабази і військово-морські бази будуть пустими, а наші військові будуть діяти по всій державі, оскільки у нас є мобілізаційні сили, і маємо зберігати своє спорядження в потрібних місцях, щоб воно було в безпеці, але воно також має бути доступним під час кризи» [5] (переклад автора. – С. Я.). Важливою є також система закупівель, яка має бути менш бюрократизована, більш швидка і гнучка.

Також акцентується увага на потребі в модернізації оснащення й розширення можливостей для спільних та коаліційних операцій, що робиться двома способами, зокрема:

- побудова партнерських та робочих відносин усередині регіону та співробітництво із США та іншими європейськими державами;
- модернізація наземного обладнання, перехід від старого озброєння до більш мобільного, модернізація військово-морських та повітряних сил.

Це вважається важливим, щоб не втратити підтримку суспільства для інвестицій у певні оборонні системи. Головне – це пристосування до нових реалій [5].

Зауважується, що фіни разом зі своїми сусідами спрямовані на формування нового підходу до оборони Північних і Північноєвропейських держав.

Підсумовуючи, зазначимо, що виокремлюються механізми державного

управління (політичний, організаційний) та механізми державного регулювання (правовий, інформаційний, суспільний, економічний, побудови взаємовідносин або цілеспрямовані впливи).

У 2013 р. Китай активізує розгляд проблем захисту національного суверенітету, безпеки і територіальної цілісності, про що йдеться в Білій книзі [2].

В аспекті територіальної оборони основне завдання – це захист батьківщини. Для цього створюються прикордонні сили громадської безпеки, які є збройними правоохоронними органами, розгорнутими державою у прикордонних та прибережних районах і в портах. Вони беруть на себе зобов'язання захищати національний суверенітет та виконують різні завдання з підтримки стабільності, боротьби зі злочинами, проведення надзвичайних рятувальних операцій і забезпечення безпеки в прикордонних районах. Вони спрямовують свою діяльність на захист і придушення сепаратистської, диверсійної, насильницької та терористичної діяльності з боку «третіх сил» або ворожих осіб [7].

Міліція бере участь у підготовці до бойових дій, спільних військово-поліцейських і громадських оборонних заходах, а також в організації та виконанні завдань з охорони та контролю на кордоні, у прикордонних і прибережних районах. Головна мета територіальної оборони Китаю – це постійна пильність і готовність до боротьби; постійна підтримка потреб мирного часу з потребами військового часу. Таким чином, мова йде про правові, суспільні та організаційні механізми державного регулювання територіальної оборони [2].

Варшавський інститут стратегічних ініціатив зробив певні кроки стосовно реалізації Програми розвитку польської оборони [8]. Основою дослідження та обговорення стала проблема форми територіальних сил оборони і розуміння територіальної оборони та сил територіальної оборони. Основою обговорення стали три основні складники: навчання, обладнання, співробітництво. Не останнє місце посідає питання взаємодії територіальних сил оборони з третіми особами [8].

Усе це визначається правовими актами, заснованими на концепції оборони Польщі. Основним вважається навчання та оснащення територіальних сил оборони. Є дослідження, які аналізують розвиток польських збройних сил до 2032 р., де особливе місце займають питання організації територіальної оборони. Пропонується нова модель розвитку збройних сил. Автори цієї моделі вважають, що збройні сили повинні бути здатними взаємодіяти та співробітничати з територіальною обороною. Територіальна оборона Польщі багато разів модернізувалась, а у 2008 р. сили територіальної оборони ліквідовані. У 2015 р. почалися дискусії про те, що територіальні сили оборони мають ґрунтуватися на принципах добровільного набору. Модель 2015 – 2016 рр. передбачала три основні завдання територіальних сил оборони:

- посилення потенційного стримування;
- отримання оперативних можливостей для самостійного проведення нерегулярних заходів (антикризові дії, антитерористичні операції тощо);
- укріплення патріотизму у збройних силах [8].

Головним вважається те, що територіальні сили оборони мають виконувати соціальні, культурні та економічні функції. Їх центральне завдання під час миру, конфлікту або війни – захист цивільного населення. Згідно з цією моделлю територіальні сили оборони повинні складатися із солдат, які є місцевими жителями і добре знають район, у якому є потреба захисту населення або подолання наслідків стихійних лих. У період військових станів формуються групи опору, які підтримує місцеве населення, що робить їх менш вразливими для ворога та зменшує можливість взяття під контроль зони дії. Зона постійної відповідальності є основним фактором визначення головних завдань територіальних сил оборони [8].

Завданням підрозділів територіальних сил оборони в менш уразливих

регіонах є забезпечення критичної інфраструктури, яка забезпечує зв'язок, транспорт і взаємодіє з третіми суб'єктами. Акцентується на універсальному вихованні молоді і резервних сил.

Робота територіальної оборони має проводитися на трьох рівнях: округ, провінція, центральний рівень.

Цікавим є те, що акценти робляться:

- на захисті місцевого населення від дестабілізації та дезінформації;
- співробітництві з державними органами, особливо з провінцією: губернаторами і місцевими державними установами.

Важливими є наголоси на більш глибокому вивченні кандидатів для територіальних сил оборони. Спеціалісти в районах мають провести добір солдат і членів провоянних організацій, необхідних для сил територіальної оборони. При цьому має враховуватися певний профіль кандидатів. Вважається, що це дасть можливість набрати новобранців, які мають певний досвід і навички від самого початку. Доцільно проводити тренінги, мета яких – створити формування з конкретними цілями й завданнями. Окрім того, зазначається, що мобільні тренінгові команди відповідають за підготовку інструкторів і командирів, які складаються в тому числі з ветеранів спецпідрозділів. Мобільні тренінгові команди будуть спеціалізуватися на тренінгах із «зеленою тактикою», тобто виконання завдань у малоурбанізованих, лісних, гірських районах, та із «чорною тактикою» – бойові завдання в міських умовах. Ці команди мають працювати в усій Польщі залежно від потреб територіальної оборони та сил територіальної оборони. Формується нова модель навчання [8].

Усього у складі військ територіальної оборони Республіки Польща на кінець 2018 р. сформовано 13 бригад та 4 бригади у стадії формування, які на мирний час кадровані. Комплектування військ територіальної оборони здійснюється за територіальним принципом: перша бригада територіальної оборони (Гданськ) – Поморський військовий округ, друга бригада територіальної оборони (Міцськ-Мозовецьк) – Варшавський військовий округ, третя бригада територіальної оборони (Замосць) – Краківський військовий округ та ін. Їх мобілізаційне розгортання до штатів воєнного часу планується здійснювати в період підвищеної загрози з терміном М – М3. Підготовка резервістів здійснюється протягом одного дня на тиждень, двох днів на місяць та 14 або 30 днів один раз на рік.

Узагальнюючи досвід, зазначимо, що простежується низка механізмів державного регулювання територіальної оборони, а саме: правові, соціальні, організаційні, культурні, економічні, інформаційні, просвітницько-пропагандистські.

У Румунії територіальна оборона розглядається як частина національної системи оборони. На сучасному етапі мова йде про необхідність відтворення навчання й забезпечення національних резервних сил, що відображено в концепції територіальної оборони. Роль територіальної оборони вбачається в підтримці й розширенні дій активних сил оборони шляхом конкретних дій і забезпечення своєчасної та ефективної роботи з метою запобігання і зменшення наслідків несподіваної агресії проти держави. Національні резервні сили Румунії складаються із суттєвого резерву і з резерву добровольців відповідно до нових і розроблених законів. Їх місії охоплюють широкий спектр традиційних і нових ризиків і загроз, особливо тих, які пов'язані з гібридними та кінетичними війнами. Румунія, як і інші держави-члени НАТО, відмовилася від призову на військову службу і прийняла більш гнучку професійну армію, орієнтовану в основному на експедиційні місії, а не на класичні оборонні. Визначаються проблеми, які призвели до складнощів формування дієвого резерву, а саме:

- економічна криза;
- руйнування комунізму;
- ігнорування збройних поставок;

Public administration mechanisms

– негативна демографічна тенденція, міграція чоловіків віком від 20 до 40 років у західноєвропейські держави в пошуках роботи [7].

Роль територіальної оборони вбачається в підтримці й посиленні дій сил захисту шляхом конкретних дій, а також забезпеченні сучасної й ефективної роботи з метою запобігання і зменшення наслідків стихійних лих [9].

Система територіальної оборони Румунії заснована переважно на латентному підході, а не на активній діяльності. В основному це захисна система, яка має зосередитися на захисті своєї території і на стримуванні іноземних атак. Територіальна оборона спрямована на захист певних місцевих цілей, які мають стратегічне значення, захист цивільного населення, підтримку оперативних сил і протидію нерівномірним загрозам, характерним для гібридної війни.

У територіальній обороні, на думку Д. Плавіту, мають брати участь такі суб'єкти державного управління:

- міністерство оборони (зональні військові центри, елементи логістики);
- міністерство внутрішніх справ (бригадні жандармерії, генеральна інспекція для надзвичайних ситуацій, окружна інспекція, прикордонна поліція);
- національне агентство державного резерву і спеціальних питань; місцеве самоуправління (державне управління, місцева поліція);
- національні резервні сили (волонтерський резерв і національна гвардія) та інші структури, які створюються в кризових ситуаціях [7].

Автор статті наголошує, що добровольчий резерв як частина національних резервних сил має бути створений із громадян, які на добровільній основі погоджуються займати посади в оборонній організаційній структурі національних органів, відповідальних за національну оборону, безпеку і громадський порядок.

Національні резервні сили пропонується вважати видом збройних сил за територіальним принципом, які складаються з бойових та допоміжних підрозділів [7].

Виокремлюються завдання щодо територіальної оборони в мирний час:

- пошуково-рятувальні місії у випадках надзвичайних ситуацій і природних явищ, лих та ліквідація їх наслідків;
- місії стосовно моніторингу та охорони кордону у співробітництві зі спеціалізованими постійними структурами прикордонної поліції;
- забезпечення маршрутів, призначених для стратегічного транспорту;
- забезпечення безпеки військового і цивільного зв'язку, що є дуже важливим зі стратегічної точки зору;
- розвідувальні місії у важкодоступних районах;
- тип інженерних робіт місій;
- підтримка громадського порядку і подолання терористичних акцій на територіях відповідальності.

Під час війни завдання такі:

- визначення цілей і надання інформації про них;
- забезпечення військових дій оперативних структур;
- блокування груп або ізолювання ворожих сил;
- підтримка руху опору, організація диверсійних заходів;
- протитанкові місії із саморобними вибуховими пристроями;
- ведення війни в міських умовах із регулярними або спеціалізованими військами;
- участь у військових діях на території розташування, будучи інтегрованими в національні сили оборони на напрямках, які піддаються більшим загрозам;
- прикордонний захист у ході військових дій шляхом розширення діяльності прикордонної поліції і підтримки її резервними силами;
- посилення оперативного бойового розташування активних сил і підтримка їх дій, підготовка захисту й організація загального захисту;

– відновлення небоєздатних частин та підрозділів за рахунок існуючих резервів;

– зменшення наслідків, викликаних атаками супротивника в районах відповідальності, оскільки вони можуть діяти своєчасно, ефективно і в них є активний кадровий і волонтерський резерви;

– навчання призовників у випадках, передбачених законом у період комендантської години, війни, коли мобілізація та призов стають обов'язковими.

Д. Плавіту зазначає, що для виконання цих завдань потрібні зміни на законодавчому та організаційному рівнях [7].

Аналіз застосування механізмів державного регулювання територіальної оборони зарубіжними країнами в діяльності суб'єктів державного регулювання надає можливість їх удосконалення та підвищення обороноздатності України.

На сучасному етапі розбудови Збройних сил України фахівці науково-дослідних установ та Міністерства оборони України у взаємодії з радниками та представниками армій держав-членів НАТО розробляють наукові обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання територіальної оборони як складника оборонної реформи, застосовуючи сучасні науково-методичні підходи до їх розробки.

Під час підготовки пропозицій щодо системного підходу до планування, застосування механізмів державного регулювання територіальної оборони, підвищення їх ефективності необхідно враховувати зарубіжний досвід провідних країн світу.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України № 92/2016 від 14 берез. 2016 р. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.

2. Defending National Sovereignty, Security and Territorial Integrity. (2013). In *Ministry of National Defense the People's Republic of China (Source: MOD)*. Retrieved April 16, 2013, from http://eng.mod.gov.cn/Database/WhitePapers/2013-04/16/content_4442754.htm&prev=search.

3. *Defense Federal Acquisition Regulation Supplement (DFARS)*. Retrieved from <https://www.federalregister.gov/defense-federal-acquisition-regulation-supplement-dfars>.

4. Ginet, P. *The link between defense and territories*. Retrieved from <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9UB7On6TT9gJ:https://cel.archives-ouvertes.fr/cel-00966048/file/CM%2520Defense-Territories%2520%2528english%2529%2520PG.pdf+%&cd=5&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.

5. Laird, R. (2018). *Crafting a Way Ahead for the Defense of Finland: The Perspective of the Head of the Defense Policy Branch in the Ministry of Defence, Finland*. Helsinki, Finland. Retrieved February 15, 2018, from <https://slidinfo.com/2018/02/crafting-a-way-ahead-for-the-defense-of-finland-the-perspective-of-the-head-of-the-defense-policy-branch-in-the-ministry-of-defence-finland/>.

6. *Overseas Territories. The Ministry of Defence's Contribution: Directorate-General Security Policy*. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27626/overseas_territories.pdf.

7. Plavitu, D. (2016). Territorial defence as a part of the Romanian National Defence System. *Ante Portas. Studia nad bezpieczenstwem*, 2(7), 219 – 227. Retrieved from http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-cc8c60c8-9635-46cc-a155-acbcb820fbc3/c/AP.VII_Plavitu.pdf.

8. Skrzypczak, W. (2017). Poland's Territorial Defence Force – Its Role, Significance and Tasks. In *Fundacja im. Kazimierza Pulaskiego*. Retrieved April 10, 2017, from <https://pulaski.pl/en/polands-territorial-defence-force-its-role-significance-and-tasks/>.

9. Zur, Ch. (2018). Defense Department's Contracting Regulation Needs Improvement. In *U. S. Chamber of Commerce*. Retrieved September 06, 2018, from <https://www.uschamber.com/series/above-the-fold/defense-department-s-contracting-regulation-needs-improvement>.

List of references

1. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 4 bereznia 2016 roku «Pro Kontseptsiuu rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 92/2016 vid 14 berez. 2016 r. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832> [in Ukrainian].
2. Defending National Sovereignty, Security and Territorial Integrity. (2013). In *Ministry of National Defense the People's Republic of China (Source: MOD)*. Retrieved April 16, 2013, from http://eng.mod.gov.cn/Database/WhitePapers/2013-04/16/content_4442754.htm&prev=search [in English].
3. *Defense Federal Acquisition Regulation Supplement (DFARS)*. Retrieved from <https://www.federalregister.gov/defense-federal-acquisition-regulation-supplement-dfars> [in English].
4. Ginet, P. *The link between defense and territories*. Retrieved from <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9UB7On6TT9gJ:https://cel.archives-ouvertes.fr/cel-00966048/file/CM%2520Defense-Territories%2520%2528english%2529%2520PG.pdf+%&cd=5&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> [in English].
5. Laird, R. (2018). *Crafting a Way Ahead for the Defense of Finland: The Perspective of the Head of the Defense Policy Branch in the Ministry of Defence, Finland*. Helsinki, Finland. Retrieved February 15, 2018, from <https://sldinfo.com/2018/02/crafting-a-way-ahead-for-the-defense-of-finland-the-perspective-of-the-head-of-the-defense-policy-branch-in-the-ministry-of-defence-finland/> [in English].
6. *Overseas Territories. The Ministry of Defence's Contribution: Directorate-General Security Policy*. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27626/overseas_territories.pdf [in English].
7. Plavitu, D. (2016). Territorial defence as a part of the Romanian National Defence System. *Ante Portas. Studia nad bezpieczenstwem*, 2(7), 219 – 227. Retrieved from <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-cc8c60c8-9635-46cc-a155-acbcb820fbc3/c/AP.VII.Plavitu.pdf> [in English].
8. Skrzypczak, W. (2017). Poland's Territorial Defence Force – Its Role, Significance and Tasks. In *Fundacja im. Kazimierza Pulaskiego*. Retrieved April 10, 2017, from <https://pulaski.pl/en/polands-territorial-defence-force-its-role-significance-and-tasks/> [in English].
9. Zur, Ch. (2018). Defense Department's Contracting Regulation Needs Improvement. In *U. S. Chamber of Commerce*. Retrieved September 06, 2018, from <https://www.uschamber.com/series/above-the-fold/defense-department-s-contracting-regulation-needs-improvement> [in English].

Serhii Yaniuik. Implementation of foreign experience of territorial defense state regulation mechanisms

Experience of foreign countries demonstrates that approaches to the organization of territorial defense are based on theoretical foundations of state regulation.

In the US, emphasis is placed on improving the Department of Defense's contractual regulation of public good contentment with an actual product or service acquired by the government or the procurement process itself, with a prominent role for the private sector, to which the powers of the state (legal, economic, and public territorial defense state regulation mechanisms) are delegated.

In the UK, emphasis is placed on the territorial defense of overseas (remote) territories as important zones that require defense responsibility in terms of ensuring the security of the nation and its overseas territories, protecting their citizens and their way of life, which are the duties of the government (economic and social territorial defense state regulation mechanisms).

The territorial defense of France depends on state jurisdiction and know-how, and the idea of «a spirit of protection» that is developed from school age (social, legal, information, public territorial defense state regulation mechanisms).

The concept and system of territorial defense, based on military service and aimed at increasing the combat readiness of the mobilization forces, by which the government identifies potential candidates for professional armed forces in Finland (territorial defense state regulation mechanisms: political, organizational, legal, information, public, economic).

For China, territorial defense is the protection of the homeland for which the frontier forces of public security (legal, social and organizational territorial defense state regulation mechanisms) have been created.

Polish territorial defense is based on training, equipment, cooperation and interaction of territorial defense forces with third parties (legal, social, organizational, cultural, economic, informational, educational and propaganda territorial defense state regulation mechanisms).

Implementation of the territorial defense state regulation mechanisms of foreign countries provides an opportunity to develop proposals for improvement of territorial defense state regulation mechanisms as a component of defense reform.

Key words: territorial defense, public administration, mechanisms of public administration, mechanisms of state regulation, subjects of public administration.

Надійшла до редколегії 14.11.19